

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2015/48
Karar Sayısı : 2015/45
Karar Tarihi : 13.5.2015
R.G. Tarih-Sayı : Tebliğ edildi

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Ankara 3. Fikri ve Sınaî Haklar Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 5.12.1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 87. maddesiyle değiştirilen 47. maddesinin Anayasa'nın 2., 10., 12., 13., 26., 27., 29. ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Eser sahipliğinden kaynaklanan mali hakların kullanım yetkisinin tespiti istemiyle açılan davada, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanaatine varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

II- İTİRAZ KONUSU YASA KURALI

Kanun'un itiraz konusu "*Kamuya maletme*" başlıklı 47. maddesi şöyledir:

"MADDE 47- Bakanlar Kurulu kararı ile memleket kültürü için önemi haiz görülen eserler üzerindeki haklar, hak sahiplerinin münasip bir bedel talep etme hakları saklı kalmak kaydıyla, eser sahibinin ölümünden sonra, koruma süresinin bitiminden önce, kamuya mal edilebilir. Bu hususta karar verilebilmesi için eserin, Türkiye'de veya Türkiye dışında Türk vatandaşları tarafından vücuda getirilmiş olması gerekir.

Bakanlar Kurulu kararında;

- 1. Eser ve sahibinin adı,**
 - 2. Hakları kullanacak makam veya müessese,**
 - 3. Hak sahiplerine, talep üzerine ödenecek bedelin nasıl belirleneceği ve bu bedelin hangi kurum tarafından ödeneceği,**
 - 4. Eserden gelir elde edilmesi hâlinde bu gelirin hangi gayelere tahsis edileceği,**
- yazılır.**

Bakanlar Kurulu kararında belirtilen eserin, topluma ulaşması sağlanacak şekilde yayımlanması zorunludur."

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İÇtüzüğü hükümleri uyarınca yapılan ilk inceleme toplantısında, başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ayhan KILIÇ tarafından hazırlanan ilk inceleme raporu, itiraz konusu yasa kuralı ve dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesine göre, bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda, bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmayla yetkilidir. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için, elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali istenen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir.

İtiraz konusu kuralla, Bakanlar Kurulu kararı ile memleket kültürü için önemi haiz görülen ve Türkiye'de veya Türk vatandaşları tarafından Türkiye dışında yayımlanmış eserler üzerindeki hakların, hak sahiplerinin münasip bir bedel talep etme hakları saklı kalmak kaydıyla, eser sahibinin ölümünden sonra, koruma süresinin bitiminden önce, kamuya mal edilebilmesine imkân tanınmaktadır.

İtiraz başvurusunda bulunan Mahkemede bakılmakta olan davaya konu olayda, eser sahibinin vasiyetnamesine istinaden "*Risale-i Nur Külliyyatı*" isimli eserin mali haklarının kendisine ait olduğunu ileri süren davalı tarafından daha önce açılan başka bir davada mahkemece verilen ihtiyati tedbir kararı üzerine Kültür ve Turizm Bakanlığınca söz konusu eser için bandrol verilmesi durdurulmuştur. Bakanlığın bu kararından etkilenen yayıncı kuruluş tarafından, vasiyetnamenin hukuken geçersiz olduğu ve dolayısıyla eser üzerindeki mali hakların hâlen kanuni mirasçılara ait bulunduğu ileri sürülerek eser sahipliğinden kaynaklanan mali hakların kullanım yetkisinin kime ait olduğunun tespiti istemiyle bakılan dava açılmıştır.

Bakılmakta olan davadaki uyuşmazlığın özünü, eser sahipliğinden doğan mali hakların kime ait olduğu hususu oluşturmaktadır. Mahkemece yapılacak inceleme, eser sahibince düzenlenen vasiyetnamenin hukuki geçerliliğinin bulunup bulunmadığı ve eser sahipliğinden kaynaklanan mali hakları kullanma yetkisinin davacıya geçip geçmediği hususlarının tespitiyle sınırlıdır. Vasiyetnamenin geçerli olup olmadığı ve eser sahibinin ölümünden sonra eser üzerindeki mali hakların kime ait olacağı hususunun ise Türk Medeni Kanunu'nun miras hukukuna ilişkin hükümlerine göre çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

İtiraz konusu kural, eser sahipliğinden kaynaklanan hakların (mali haklar dâhil) kamuya mal edilmesine imkân tanımakla birlikte, kamuya mal etme işleminden önce bu hakların kullanım yetkisinin kime ait olduğu hususuyla ilgili herhangi bir hüküm içermemektedir.

Öte yandan, bakılmakta olan davanın açıldığı tarihten sonra yürürlüğe giren itiraz konu kural nedeniyle yayıncı kuruluşun anılan eseri yayınlama hakkı etkilenmiş ise de bu durum, sonradan tesis edilen kamuya mal etme işleminden kaynaklanmakta olup davanın konusunu, kamuya mal etme işlemi oluşturmadığı gibi dava, bu işlemin uygulanmasından da kaynaklanmamaktadır. Esasen itiraz konusu kural, bakılan davanın açıldığı tarihten sonra yürürlüğe girdiği için davanın, itiraz konusu kurala istinaden tesis edilen kamuya mal etme işleminden kaynaklanması da mümkün değildir. Dolayısıyla itiraz konusu kuralın olayda uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kuralın itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

Alparslan ALTAN, Serruh KALELİ ile Erdal TERCAN bu görüşe katılmamışlardır.

IV- SONUÇ

5.12.1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 87. maddesiyle değiştirilen 47. maddesinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu maddeye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE, Alparslan ALTAN, Serruh KALELİ ile Erdal TERCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 13.5.2015 tarihinde karar verildi.

Başkan

Zühtü ARSLAN

Başkanvekili

Alparslan ALTAN

Başkanvekili

Burhan ÜSTÜN

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

KARŞIOY GEREKÇESİ

Ankara 3. Fikri ve Sinaî Haklar Hukuk Mahkemesince bakılmakta olan davada, 5.12.1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 87. maddesiyle değiştirilen 47. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla iptali için başvurulmuş, ancak, çoğunluk kararıyla, *"kuralın bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle başvurunun reddine"* karar verilmiştir.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun'un 40. maddesi hükmü uyarınca yapılacak ilk incelemede itiraz konusu kuralın, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanacak yasa kuralı olup olmadığı hususunun belirlenmesi gerekmektedir. *"Uygulanacak yasa kuralı"* kavramı, bir davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu

ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan ya da tarafların istek ve savunmaları çerçevesinde bir karar vermek için göz önünde tutulması gereken kuralları ifade etmekte olup, uygulanacak yasa kuralı, bakılmakta olan davayı yürütmeye, uyuşmazlığı çözmeye, davayı sona erdirmeye veya kararın dayanağını oluşturmaya yarayacak kural olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan da anlaşılabilceği gibi uygulanacak kural yalnızca dava açan belgede, dava dilekçesinde veya iddianamede belirtilen kanun maddelerinden ibaret olarak anlaşılamaz.

Ankara 3. Fikri ve Sinaî Haklar Hukuk Mahkemesince bakılmakta olan dava eser sahipliğinden kaynaklanan mali hakların kullanım yetkisinin tespiti istemiyle açılmış bulunmaktadır. İtiraz konusu kuralla, Bakanlar Kurulu kararı ile memleket kültürü için önemi haiz görülen ve Türkiye'de veya Türk vatandaşları tarafından Türkiye dışında yayımlanmış eserler üzerindeki hakların, hak sahiplerinin münasip bir bedel talep etme hakları saklı kalmak kaydıyla, eser sahibinin ölümünden sonra, koruma süresinin bitiminden önce, kamuya mal edilebilmesine imkân tanınmaktadır.

Çoğunluk gerekçesinde, yalnızca davanın konusu ve dava dilekçesindeki talepler esas alınarak itiraz konusu kuralın davada uygulanacak kural olmadığı sonucuna varılmıştır. Oysa, uygulanacak kural yalnızca davanın konusu ve davacının taleplerine göre belirlenemez. Yukarıda da belirtildiği gibi, uygulanacak kural, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan ya da tarafların istek ve savunmaları çerçevesinde bir karar vermek için göz önünde tutulması gereken kuralları ifade eder. Eldeki işte, Başvuran Mahkeme önünde devam eden yargılama sırasında davalı ile kendisine dava ihbar olunan Kültür ve Turizm Bakanlığı diğer savunmaları ile birlikte, bu davanın açılmasından sonra yürürlüğe giren itiraz konusu 5.12.1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 87. maddesiyle değiştirilen 47. maddesine dayalı olarak kabul edilen ve Resmi Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile çekişmeli eserin üzerindeki hakların Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından kullanılmasına karar verildiğini ve kararın yürürlüğe konulduğunu, bu nedenle davanın konusuz kaldığını ileri sürerek davanın reddine karar verilmesini talep etmişlerdir. Başlıbaşına bu iddianın karşılanması zorunluluğu bile itiraz konusu kuralın uygulanacak kural olduğunu göstermektedir. Zira, itiraz yoluna başvuran Ankara 3. Fikri ve Sinaî Haklar Hukuk Mahkemesi bakmakta olduğu davada, davalı ve kendisine dava ihbar olunan Kültür ve Turizm Bakanlığının, itiraz konusu kural nedeniyle davanın konusuz kaldığına yönelik iddiasını ve bu nedenle davanın reddine karar verilmesi istemini değerlendirirken kararın dayanaklarını belirlemek ve mevzuat hükümlerine uygun olup olmadığını denetlemek zorundadır. Adı geçenlerin talepleri itiraz konusu kurala dayandırıldığından, başvuran mahkeme talebin kabulüne de reddine de karar verse, her iki halde de bu kuralı gözeterek ortaya çıkan uyuşmazlığı olumlu veya olumsuz biçimde çözümleyecektir. Bu durumda, Mahkemenin davada bu kuralı uygulayarak uyuşmazlığı çözeceği açık olup, Ankara 3. Fikri ve Sinaî Haklar Hukuk Mahkemesi tarafından aykırılığı iddiasıyla re'sen başvurulmuş bu kuralın anayasal denetiminin yapılmasındaki hukuki yarar açıktır. Ayrıca, Anayasa Mahkemesinin, itiraz yolu ile kendisine gelen başvurularda, kendisini davaya bakan mahkemenin yerine koyarak onun uzmanlık alanına giren hususlarda davanın hangi kurallara göre sonuçlandırılması gerektiği konusunda çok sıkı değerlendirme yapması da işleviyle bağdaşmayan bir yaklaşımdır. Eldeki işte, itiraz yoluyla başvuran Ankara 3. Fikri ve Sinaî Haklar Hukuk Mahkemesi başvuru dilekçesinde uygulayacağını düşündüğünü ifade ettiği kuralla ilgili olarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Bu açıdan itiraz konusu kuralın uygulanacak kural olarak kabul edilmesi gerekir.

İtiraz yolunda mahkemelerin bakılmakta olan davada uygulayacakları kural aleyhine Anayasaya aykırılık itirazında bulunabileceklerine ilişkin düzenleme, mahkemelerin yargılama konusu ile ilgili olmayan ve bakılmakta olan davada ortaya çıkan uyuşmazlıkların konusunu oluşturmeyen konularda bu yolu kullanmalarına engel olmak amacıyla getirilmiştir. Anayasa Mahkemesi verdiği birçok kararda uygulanacak kural kavramını olabildiğince geniş yorumlamış ve itiraz yolunun etkin biçimde işleyebilmesine imkân sağlamıştır. Nitekim Mahkemenin birçok kararında uygulanacak kural kavramı, bir davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan ya da tarafların istek ve savunmaları çerçevesinde bir karar vermek için göz önünde tutulması gereken kurallar olarak tanımlanmıştır. Bu yaklaşım hukuk devletinin korunması anlayışına daha uygundur. Anayasa yargısının en önemli işlevlerinden biri, iptal ve itiraz davaları sırasında Anayasa'ya aykırılığı saptanan kuralları ayıklayarak hukuk devletinin tüm çağdaş nitelikleriyle gerçekleşmesine katkıda bulunmaktır.

Çoğunluk tarafından benimsenen görüş esas alınmak ve itiraz yoluyla gelen başvurularda bu kavram çok dar yorumlanmak suretiyle başvuruların "*bakılmakta olan davada uygulanacak kural olmaması*" gerekçesiyle esası incelenmeksizin reddine karar verilmesi halinde, bu nitelikte olan, Anayasaya aykırılığı açık birçok düzenleme yönünden itiraz yoluyla başvuru imkânı ortadan kaldırılmış olacaktır. Böyle bir uygulamanın ise, Anayasa Mahkemesinin varlık nedeni, uzmanlık alanı, itiraz yoluna başvuru yolunun tanınmasındaki temel espri ve Anayasa'ya aykırı düzenlemelerin evleviyetle ayıklanması düşüncesi ile bağdaşmayacağı açıktır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu ibarenin iptaline yönelik başvurunun esasının incelenmesi gerektiği düşüncesinde olduğumuzdan, kuralın itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından, başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine yönelik çoğunluk görüşüne katılmadık.

Başkanvekili	Üye	Üye
Alparslan ALTAN	Serruh KALELİ	Erdal TERCAN